

Wprowadzenie do zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwach poligraficznych

Wstęp

Dawniej przedsiębiorstwa opierały się wyłącznie na jakości jako najważniejszym czynniku zysku finansowego. Uważano, że jedynie odpowiednia jakość produktów zapewni firmie sukces. Obecnie podejście do tej kwestii zmieniło się znacząco i przedsiębiorstwa zauważają, że oprócz jakości wpływ na przychody organizacji mają również aspekty społeczne i ekologiczne, i to na równie wysokim poziomie. Dostrzeżono rolę pozabiznesowej sfery działalności firmy dla jej pozycji na rynku. Dostrzeżono, że przedsiębiorstwo, aby odnieść długofalowy sukces, musi zadbać również o sferę społeczną, m.in. poprzez zapewnienie bezpieczeństwa pracownikom, dbałość o ich zdrowie, a także o wpływ działalności firmy na środowisko naturalne. Zauważono również, że na dobrą działalność firmy ogromny wpływ ma pozytywna relacja ze społecznością lokalną. Można tę relację budować m.in. przez wspieranie inicjatyw społecznych, pomoc najbardziej potrzebującym czy troskę o otaczające środowisko. Rosnące zainteresowanie tymi sferami działalności przedsiębiorstw doprowadziło do stworzenia międzynarodowych norm, które regulują następujące obszary: zarządzanie środowiskiem (ISO 14001), zarządzanie bhp (ISO 18001) oraz standardy społecznej odpowiedzialności biznesu (ISO 26000).

Rozwój strategii zrównoważonego rozwoju

Pojęcie zrównoważonego rozwoju zmieniało się na przestrzeni lat. Początków zainteresowania definicją zrównoważenia można szukać już w XVIII w., kiedy to pojawiła się ona w pracy Hansa Carla von Carlowitza pt. *Sylvicultura Oeconomica*. Autor był niemieckim doradcą podatkowym i zarządcą saksońskich kopalń. Użył powyższego sformułowania w odniesieniu do leśnictwa i oznaczało taki sposób gospodarowania lasem, aby nigdy nie został on zlikwidowany. Polegało to na wycinaniu tylko tylu drzew, ile może w to miejsce urosnąć.

W połowie XIX w. zasoby naturalne na naszej planecie zaczęto intensywniej wykorzystywać. Postęp techniczny, który nastąpił w drugiej połowie XX w., wiązał się ze znaczącym oddziaływaniem na środowisko naturalne. Odczuli to najdotkliwiej ludzie żyjący w najbardziej uprzemysłowionych częściach świata. Okazało się, że zasoby naturalne, które stanowią dla człowieka środowisko życia, są równocześnie czynnikami procesów produkcyjnych. Tym samym rozumiano, że są one ograniczone i należy o nie dbać jak o dobra ekonomiczne i racjonalnie wykorzystywać. Funkcjonowanie przemysłu, który niszczy środowisko, stosowanie wyrobów jednorazowego użytku przyczyniających się do znacznej kumulacji odpadów stało się

niedopuszczalne, jeśli planeta ma dobrze służyć kolejnym pokoleniom. W związku z tym zrównoważony rozwój zyskiwał na znaczeniu.

Problem zrównoważonego rozwoju został poruszony w 1969 r. w tak zwanym I Raporcie Rzymskim U Thanta, sekretarza generalnego ONZ, *Człowiek i jego środowisko*. Tłumaczył on, dlaczego konieczne jest stworzenie koncepcji ochrony środowiska w skali globalnej oraz wzywał wszystkie kraje do racjonalnego wykorzystywania zasobów naturalnych.

Następnym ważnym etapem w rozwoju koncepcji zrównoważonego rozwoju była zorganizowana w 1972 r. Konferencja Sztokholmska, podczas której sformułowane zostało pojęcie ekorozwoju. *Deklaracja sztokholmska* uznawana jest za podstawę prawa ochrony środowiska.

Dużą rolę odegrała również III sesja UNEP (Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych) w Nairobi, podczas której doprecyzowano pojęcie ekorozwoju. Zgodnie z definicją rozwój gospodarczy nie może naruszać środowiska w sposób nieodwracalny. Międzynarodowy ład ekonomiczny został ustanowiony podczas VI i VII Specjalnej Sesji ONZ.

Kolejnym etapem było opracowanie w 1980 r. *Światowej strategii ochrony przyrody* przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody i jej Zasobów (IUCN) na zlecenie UNEP oraz Światowego Funduszu na Rzecz Dzikich Zwierząt (WWF). Strategia stanowi podstawę kompleksowego spojrzenia na ochronę środowiska oraz zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych naszej planety.

W 1987 r. dotychczasowe pojęcia rozszerzono o elementy dotyczące wpływu gospodarki na człowieka. Możemy o tym przeczytać w Raporcie Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju: *Nasza wspólna przyszłość*.

W roku 1992 odbył się Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro, podczas którego uchwalono deklarację dotyczącą środowiska i rozwoju. Wskazane są w niej m.in. prawa i obowiązki państw w tym zakresie oraz *Globalny program działań Agenda 21*, zawierający zalecenia dotyczące zrównoważonego rozwoju.

Ostatnim, niezwykle ważnym etapem był Szczyt Ziemi w Johannesburgu w 2002 r., w którego trakcie została przejęta przez Narody Zjednoczone odpowiedzialność w kwestii zrównoważonego rozwoju, czyli rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Jako główne cele wskazano: ograniczenie ubóstwa, nadmiernej produkcji i konsumpcji oraz kontrolę zasobów naturalnych.

W Polsce pojęcie ekorozwoju zostało przedstawione na łamach „Nauki Polskiej” i w 1991 r. termin ten pojawił się w uchwale Sejmu RP w sprawie polityki ekologicznej. Tym samym Polska stała się jednym z pierwszych państw w Europie, które przedstawiło tego typu kompleksowy program. Rolę tego dokumentu potwierdziła w art. 5. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* przyjęta w 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe.

Kolejnym etapem rozwoju strategii zrównoważonego rozwoju w Polsce było prawne zdefiniowanie tego pojęcia w ustawie z 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (art. 3., ust. 50). Określone zostały w niej zasady ochrony środowiska, a także warunki korzystania z zasobów naturalnych z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju.

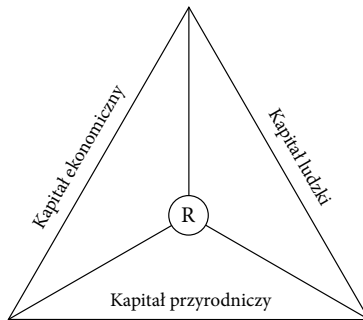
Definicje

Na przestrzeni ostatnich lat powstało wiele definicji zrównoważonego rozwoju. Dużo z nich zostało dopracowanych, część pozostaje w niezmienionej formie. Najczęściej przy słowach *zrównoważony rozwój* pojawia się słowo *trwały*, co ma zaakcentować długookresowość tego zjawiska.

Pierwsza definicja zrównoważonego rozwoju pochodzi ze wspomnianego już raportu z 1987 r. pt. *Nasza wspólna przyszłość* i brzmi następująco: „rozwój, odpowiadający potrzebom dnia dzisiejszego, który nie ogranicza zdolności przyszłych pokoleń do zaspokajania własnych potrzeb”. Jest to określenie dość ogólne. Szczegółowe można znaleźć w ustawie *Prawo ochrony środowiska*: „taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”.

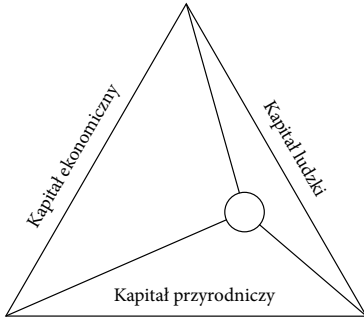
Na podstawie różnych definicji można stwierdzić, że zrównoważony rozwój polega na kształtowaniu właściwych proporcji pomiędzy trzema kapitałami: ekonomicznym, ludzkim i środowiskowym.

Zarówno w trakcie planowania, jak i działania należy dbać, aby żaden z kapitałów nie uległ deprecjacji na korzyść innego. Idealne proporcje to takie, kiedy poszczególne kapitały rozkładają się równomiernie. Najlepiej obrazuje to trójkąt równoboczny podzielony na trzy takie same trójkąty równoramienne. Każda z części symbolizuje inny kapitał.

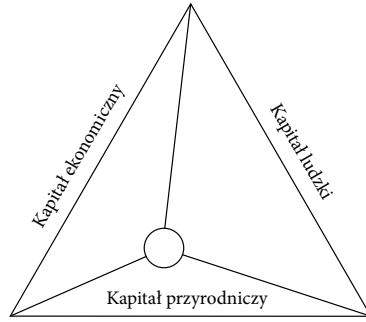


Rys. 1. Prawidłowy rozkład kapitałów w kontekście zrównoważonego rozwoju
Źródło: opracowanie własne

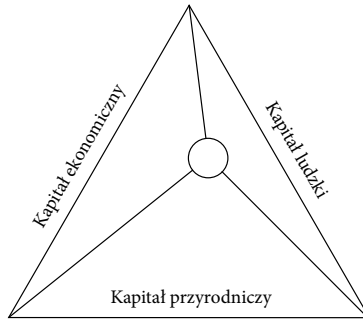
Rozłożenie kapitałów tak jak na powyższym rysunku świadczy o tym, że firma, realizując inwestycje, dba nie tylko o zysk finansowy, ale również nie oddziałuje negatywnie na środowisko, wręcz dąży do poprawy jego stanu. Tak samo sytuacja wygląda odnośnie do czynnika ludzkiego. Firma powinna oferować pracownikom jak najlepsze warunki pracy, nie zatrudniać nieletnich. Poprawienie sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa nie powinno odbywać się ani kosztem przyrody, ani kosztem pracowników lub społeczności lokalnej. Na poniższych ry-



Rys. 2. Rozkład kapitałów w kontekście zrównoważonego rozwoju, gdy firma skupia się na aspektach ekonomicznych
Źródło: opracowanie własne



Rys. 3. Rozkład kapitałów w kontekście zrównoważonego rozwoju, gdy firma skupia się na aspektach społecznych
Źródło: opracowanie własne

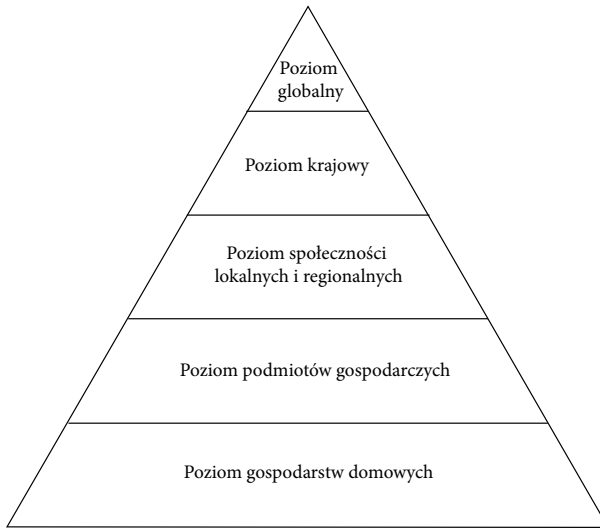


Rys. 4. Rozkład kapitałów w kontekście zrównoważonego rozwoju, gdy firma skupia się na aspektach środowiskowych
Źródło: opracowanie własne

sunkach przedstawiona jest sytuacja, gdy przedsiębiorstwo skupia się na jednym z kapitałów.

Zrównoważony rozwój ma na celu zapewnienie społeczeństwu jak najwyższej jakości życia poprzez racjonalne gospodarowanie kapitałem przyrodniczym, ludzkim oraz ekonomicznym. Działaniom zgodnym z ideą zrównoważonego rozwoju przyświeca nie tylko troska o etykę, ekologię, ekonomię, zachowanie dla potomnych zasobów naturalnych oraz środowiska naturalnego – chodzi tu również o zharmonizowanie działań politycznych i społecznych, tak aby rozwój przedsiębiorstw i społeczeństw odbywał się przy sprzyjającej polityce gospodarczej i społecznej. Wizja ta, mimo swej słuszności, dość opornie pojawia się w świadomości zarówno dyrektorów przedsiębiorstw, jak i innych obywateli.

Zrównoważony rozwój może, a nawet powinien być rozpatrywany na różnych poziomach życia społecznego. Począwszy od globalnego i międzynarodowego poprzez krajowy, społeczności lokalnych i regionalnych, podmiotów gospodarczych aż po poziom gospodarstw domowych.



Rys. 5. Poziomy realizacji strategii zrównoważonego rozwoju
 Źródło: opracowanie własne

Poziom globalny

Realizacja działań przyczyniających się do zrównoważenia trzech wymienionych wcześniej kapitałów w skali globalnej wymaga ogólnych wytycznych, które umożliwią skierowanie wysiłków całej ludzkości na jeden, właściwy kierunek. W tym celu sporządzane są raporty dotyczące obecnego stanu oraz prognozy, które umożliwiają wskazanie zarówno celów ogólnoswiatowych, jak i strategii dla poszczególnych gałęzi gospodarki. Zajmują się tym organizacje międzynarodowe, np. ONZ. Na poziomie globalnym kierunek strategii zrównoważonego rozwoju wskazują różnego rodzaju konwencje, deklaracje międzynarodowe i strategie globalne. Oto niektóre z inicjatyw zapoczątkowanych przez ONZ:

- Raport Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju ONZ *Nasza wspólna przyszłość*, opublikowany w 1987 r. Zrównoważony rozwój jest tam przedstawiony jako proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom.
- Program działań ws. środowiska i rozwoju uchwalony w 1992 r. w Rio de Janeiro podczas konferencji Szczyt Ziemi. Stanowi on zbiór zasad zrównoważonego rozwoju, który został potwierdzony 10 lat później podczas Szczytu Ziemi w Johannesburgu. Jest podstawą polityki międzynarodowej w tym zakresie.
- *Milenijne cele rozwoju*, ustanowione w 2000 r. Przedstawiają cele, które ludzkość ma zrealizować w XXI wieku. Obejmują one m.in. eliminację skrajnego ubóstwa i głodu, promowanie równości płci i awansu społecznego kobiet, zapewnienie powszechnego nauczania na poziomie podstawowym, ograniczenie umieralności dzieci, poprawę jakości opieki zdrowotnej nad kobie-

- tami w okresie macierzyństwa, zwalczanie HIV/AIDS oraz innych chorób, ochronę środowiska oraz stworzenie globalnego partnerstwa na rzecz rozwoju.
- Global Compact. Inicjatywa byłego sekretarza generalnego ONZ Kofiego Annana, podjęta w 2000 r. Uczestnictwo w niej ma charakter całkowicie dobrowolny, wymaga od firm jedynie uwzględniania w ich działalności 10 podstawowych zasad z zakresu praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska i przeciwdziałania korupcji.
 - Trójstronna *Deklaracja* zasad dotyczących przedsiębiorstw międzynarodowych i polityki społecznej, przyjęta przez Międzynarodową Organizację Pracy w Genewie w 1977 r. (zrewidowana w 2000 r.). W *Deklaracji* wskazane jest, że działalność prowadzona przez przedsiębiorstwa wielonarodowe powinna zmierzać do polepszenia sytuacji na lokalnych rynkach pracy (głównie w krajach z wysokim wskaźnikiem bezrobocia).
 - *Zasady odpowiedzialnego inwestowania* (ang. The Principles for Responsible Investment, PRI) – przyjęte w 2006 r. globalne wytyczne dla inwestorów popierających inicjatywę Global Compact bądź uczestniczących w niej. Celem porozumienia jest wspieranie zasad odpowiedzialnego inwestowania. Realizacja ma następować poprzez lepszą analizę czynników środowiskowych, społecznych itp.
 - Wytyczne dla biznesu w zakresie przestrzegania praw człowieka – raport ONZ. W wytycznych zawarto wskazania odnośnie: obowiązku państw w zakresie zapewnienia ochrony praw człowieka, odpowiedzialności przedsiębiorstw za przestrzeganie praw człowieka, zwiększenia dostępu osób poszkodowanych do zadośćuczynienia.

Poziom krajowy

W oparciu o różnego rodzaju konwencje, deklaracje międzynarodowe i strategie globalne tworzone są krajowe strategie dotyczące ochrony środowiska, a także akty prawne i dokumenty, które realizację tych celów regulują. *Uchwała w sprawie polityki zrównoważonego rozwoju* została podjęta 19 stycznia 1995 r. przez Sejm RP. Jej treść i założenia opierają się na wytycznych Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro. Zgodnie z treścią uchwały: „Zrównoważony rozwój, uznany za konieczność i obowiązek współczesnej cywilizacji, który przestrzegać i stosować powinny wszystkie państwa skupione w Organizacji Narodów Zjednoczonych – jest również podstawowym dążeniem Rzeczypospolitej Polskiej”.

W Polsce podstawowym aktem prawnym, który wskazuje kierunek rozwoju strategii zrównoważonego rozwoju oraz stanowi ramy prawne dla jej realizacji jest Konstytucja RP. Zgodnie z artykułem piątym. „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

W 2003 r. został przyjęty przez polski rząd dokument *Zobowiązania Polski wynikające z postanowień zawartych w Planie działań Szczytu Ziemi w Johannes-*

burgu – Program wdrażania. Za najważniejsze zobowiązania z Johannesburga uznano: racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych oraz zapewnienie ochrony różnorodności biologicznej, zmianę wzorców produkcji i konsumpcji, wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, realizację zobowiązań dotyczących pomocy dla państw najuboższych, minimalizację niekorzystnego wpływu chemikaliów na zdrowie ludzkie oraz tworzenie instytucjonalnych ram zrównoważonego rozwoju.

Następnym istotnym aktem prawnym poruszającym kwestię zrównoważonego rozwoju jest ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Ład przestrzenny i zrównoważony rozwój stanowią podstawę działań w kwestii kształtowania polityki przestrzennej, zaś koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju w oparciu o uwarunkowania kulturowe, przyrodnicze, ekonomiczne i społeczne.

Ogromne znaczenie dla wskazania celów związanych z długookresowym rozwojem kraju zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju miała *Strategia rozwoju kraju 2007–2015*. Określone zostały w niej uwarunkowania, główne kierunki i cele rozwoju społeczno-gospodarczego, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju uwzględniające zasady zrównoważonego rozwoju.

Ponadto cele strategiczne wskazują następujące dokumenty:

- *Narodowe strategiczne ramy odniesienia 2007–2013* – zakłada stworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki,
- *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe* – określa kierunki rozwoju Polski do 2030 r., stanowi podstawę do stworzenia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju,
- *Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009–2012 z perspektywą do roku 2016* – dokument gwarantujący bezpieczeństwo ekologiczne kraju,
- *Polityka klimatyczna Polski* – przedstawia strategię redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020,
- *Polityka transportowa Państwa na lata 2006–2025* – zakłada poprawę jakości systemu transportowego oraz rozbudowę zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Poziom społeczności lokalnych i regionalnych

Na poziomie społeczności lokalnych i regionalnych największą rolę odgrywają plany zagospodarowania przestrzennego gmin, a także miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Rola oraz zadania władz i społeczności lokalnych i regionalnych w realizacji zasad zrównoważonego rozwoju zostały wskazane w 28 rozdziale Agendy 21. Jest on poświęcony wykorzystaniu inicjatywy władz lokalnych w realizowaniu zaleceń wyżej wymienionego dokumentu. Agenda 21 jest podstawą do sporządzenia lokalnego programu działań. Ustawa samorządowa oraz ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada na władze gmin obowiązek przygotowania programu ochrony środowiska, a w konsekwencji jego realizację.

Istotną rolę w realizacji założeń lokalnej Agendy 21 odegrały trzy Europejskie Konferencje na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Miast i Gmin, w których wyniku zostały przyjęte m.in. następujące dokumenty:

- Karta miast europejskich na rzecz zrównoważonego rozwoju (tzw. Karta Aalborska, 1994),
- Lizboński Plan Działania: od Karty do Działania (1996),
- Apel liderów miast Europy u progu XXI wieku (tzw. Apel Hanowerski, 2000),
- Aquis Urban (2004),
- Bristol Accord – porozumienie z Bristolu nt. zrównoważonych wspólnot (2007),
- Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich (2007),
- Deklaracja z Marsylii (2008),
- Deklaracja z Toledo dotycząca zintegrowanej rewitalizacji obszarów miejskich (2010).

Poziom podmiotów gospodarczych

Istotną rolę w realizacji strategii zrównoważonego rozwoju odgrywają podmioty gospodarcze. Ich znaczenie zauważono m.in. podczas forum Dywizji ds. Zrównoważonego Rozwoju ONZ. Podmioty gospodarcze są dostawcami dóbr i usług dla społeczeństwa, źródłem miejsc pracy, a także uczestnikami życia społeczności. W związku z tym powinny zadbać o odpowiednie systemy zarządzania, kulturę organizacyjną, relacje z interesariuszami, działać społecznie odpowiedzialnie itp. Umocnienie roli biznesu i przemysłu w osiągnięciu trwałego i zrównoważonego rozwoju zostało omówione w 30 rozdziale Agendy 21. Ponadto wytyczne dla realizacji założeń zrównoważonego rozwoju przez podmioty gospodarcze stanowią dokumenty z poziomu międzynarodowego, krajowego i lokalnego. Obecnie przy realizacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju w sferze biznesu stosuje się następujące narzędzia:

- normy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy OHSAS 18001, PN-N-18001,
- normy zarządzania środowiskowego serii ISO 14000 lub rozporządzenie EMAS,
- normy społecznej odpowiedzialności: SA 8000, AA1000, ISO 26000,
- uczestnictwo w inicjatywie Global Compact.

Poziom gospodarstw domowych

Strategia zrównoważonego rozwoju ma swoje odzwierciedlenie również na najniższym poziomie społecznym – gospodarstw domowych. Postępowanie zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju nie wynika tutaj z odgórnych norm i wymogów. Wpływ na takie działania mogą mieć odpowiednie kampanie i programy społeczne. Gospodarstwa domowe mogą dbać o realizację zasad zrównoważonego rozwoju np. przez ograniczanie powstawania odpadów i ich selektywną zbiórkę, zakup produktów oznaczonych ekoetykietą, zakup produktów w opakowaniach wielokrotnego użytku, stosowanie alternatywnych źródeł energii, budowę oczysz-

czalni ścieków, stosowanie technologii energooszczędnych, świadome decyzje konsumenckie z poszanowaniem praw i zasad społecznych.

Zrównoważony rozwój w przemyśle poligraficznym

Przemysł poligraficzny zajmuje się wytwarzaniem druków. Na przestrzeni lat zmienił się zarówno produkt końcowy, który trafia do klienta, jak i wszystkie procesy związane z jego wytworzeniem. Obecnie produkcja poligraficzna jest na poziomie przemysłowym, a jej rozwój następuje coraz szybciej. Przemysł poligraficzny to szczególna dziedzina produkcji. Proces produkcyjny obejmuje trzy etapy: przygotowanie publikacji do drukowania (prepress), drukowanie (press) oraz procesy wykończeniowe (postpress).

W poligraficznych zakładach produkcyjnych wykonuje się zazwyczaj wszystkie trzy etapy. Kompleksowa realizacja zleceń czyni te zakłady mniej zależnymi od innych firm. Zdarzają się również firmy, które wykonują dwa bądź jeden etap z wymienionych wyżej i mają partnera do współpracy (zazwyczaj o charakterze stałym).

Ze względu na duże zróżnicowanie poszczególnych etapów produkcji, często wykonywanych w jednym zakładzie, przemysł poligraficzny wymaga szczególnej uwagi w świetle zasad zrównoważonego rozwoju. W ostatnich latach oprócz doskonalenia produktu i procesów coraz większą uwagę przywiązuje się do aspektów społecznych oraz ekologicznych.

Normy ISO serii 9001 (systemy zarządzania jakością), 14001 (zarządzanie środowiskiem) i 18000 (bezpieczeństwo i higiena pracy) wskazują minimum wymagań, które powinny być spełnione jako niezbędne komponenty prawidłowo skonstruowanego systemu zarządzania przedsiębiorstwem. Wymagania te nie zostały stworzone w sposób ukierunkowany na konkretną branżę przemysłu. Przeciwnie, postanowienia norm mają formułę ogólną i mogą być wprowadzone w życie w praktycznie każdym przedsiębiorstwie niezależnie od stopnia jego zaawansowania technologicznego. Mogą być realizowane zarówno przez małe, jak i duże zakłady. Coraz więcej zakładów poligraficznych decyduje się na wdrożenie tych norm. Ostatnie lata uświadomiły drukarniom istnienie pozabiznesowej sfery działalności, ważnej dla umocnienia pozycji firmy na rynku.

Do aspektów zrównoważonego rozwoju przemysłu poligraficznego i papierniczego można zaliczyć m.in.: zrównoważoną gospodarkę zasobami leśnymi i papierem, zrównoważone projektowanie produktu zrównoważoną gospodarkę energetyczną, efektywne zarządzanie materiałami i recykling, optymalizację procesów, zrównoważone prowadzenie przedsiębiorstwa.

Duży wpływ na zmiany w sposobie prowadzenia firm, a także na zauważenie potrzeby zrównoważonego rozwoju miało również wejście Polski do Unii Europejskiej. Przyłączenie do Unii sprawiło, że wzrosła świadomość obywateli w kwestii ochrony środowiska. Wybierając produkty, nabywcy zaczęli zwracać uwagę nie tylko na ich jakość i cenę, ale również na to, czy działalność danego producenta nie przyczynia się do degradacji środowiska, czy firma dba o pracowników itp. Ponadto przepisy unijne dotyczące ochrony środowiska naturalnego są dość restrykcyjne, a to również wpłynęło na większą troskę o środowisko.

W ostatnich latach coraz więcej firm poligraficznych dąży do osiągnięcia równowagi między kapitałem ekonomicznym, ludzkim i przyrodniczym. Jest to widoczne między innymi w raportach dotyczących zrównoważonego rozwoju publikowanych na stronach internetowych firm. Przedsiębiorstwa te mają wdrożone odpowiednie normy ISO, wytyczoną misję, wizję, strategię. Podejście do zrównoważonego rozwoju różni się w zależności od specyfiki drukarni. W dalszej części pracy zostanie przedstawione to podejście w różnych firmach poligraficznych.

Quad/Graphics

Quad/Graphics to jedna z największych w Europie firm branży poligraficznej. Prowadzi działalność w oparciu o zasadę polityki zrównoważonego rozwoju, zakładającą świadome i odpowiednio ukształtowane relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym, dbałością o środowisko oraz zdrowiem człowieka. W związku z tym realizuje następujące cele strategiczne:

- odpowiednią gospodarkę odpadami,
- minimalizowanie ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza,
- racjonalizowanie wielkości zużycia materiałów do produkcji,
- zapobieganie możliwości wystąpienia awarii środowiskowych przez stały monitoring aparatury i instalacji,
- stosowanie w procesach produkcyjnych surowców i technologii sprawdzonych pod względem bezpieczeństwa dla ludzi i środowiska,
- działania zmierzające do ochrony zasobów naturalnych poprzez ograniczanie zużycia papieru, energii elektrycznej i paliw,
- doskonalenie procesów technologicznych i modernizację urządzeń zmierzające do zmniejszenia szkodliwego wpływu na środowisko

Chesapeake Białystok

Drukarnia Chesapeake Białystok (do końca 2012 roku funkcjonująca pod marką Cezar) powstała w 1989 roku. Zrównoważony rozwój postrzega jako taki przebieg rozwoju gospodarczego, który nie narusza w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka, godząc w prawa przyrody i zasady ekonomii. Poszukuje rozwiązań, które są ekologicznie, czy szerzej: społecznie przyjazne i ekonomicznie wartościowe.

Działa w oparciu o koncepcję społecznej odpowiedzialności biznesu, zgodnie z którą przedsiębiorstwo dobrowolnie uwzględnia interesy społeczne i interesy ochrony środowiska w swojej strategii i podejmowanych działaniach. Bycie społecznie odpowiedzialnym nie oznacza dla Chesapeake wyłącznie spełnienia wymogów formalnych i prawnych. Oznacza także inwestowanie w zasoby ludzkie, w ochronę środowiska oraz utrzymywanie dobrych stosunków z otoczeniem.

Odpowiedzialne prowadzenie biznesu jest postrzegane w przedsiębiorstwie jako podejście strategiczne, długofalowe, oparte na zasadach dialogu społecznego i poszukiwaniu rozwiązań korzystnych tak dla przedsiębiorstwa, jak i jego otoczenia: pracowników, wszystkich interesariuszy i społeczności, w których obrębie działa firma.

Odpowiedzialność biznesu to dla Chesapeake skuteczna strategia zarządzania, która poprzez prowadzenie dialogu społecznego, poczynając od poziomu lokalnego przez regionalny, kończąc na krajowym przyczynia się do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstwa.

Chesapeake realizuje politykę zrównoważonego rozwoju poprzez:

- wspieranie finansowe realizacji wydarzeń kulturalnych i akcji charytatywnych,
- finansowanie produkcji materiałów drukowanych wspierających wydarzenia sportowe,
- stałe szkolenia pracowników w zakresie specjalistycznej wiedzy z zakresu poligrafii,
- realizowanie zasady równości, mające wyraz w dawaniu wszystkim pracownikom takich samych szans,
- dostarczanie klientom komplementarnego pakietu usług i bezpiecznych produktów o zaplanowanym i określonym standardzie,
- utrzymywanie trwałych partnerskich kontaktów handlowych,
- zarządzanie cyklem życia produktu tak, aby na wszystkich etapach (sprzedaży, użytkowania, degradacji) eliminowany był lub minimalizowany negatywny wpływ na środowisko,
- ograniczenie powstawania odpadów,
- eliminowanie marnotrawstwa zasobów pracy ludzkiej i energii.

Ellert

Ellert jest nowoczesną drukarnią przyjazną środowisku, specjalizującą się w produkcji opakowań z tektury i kartonu oraz przestrzennych elementów reklamowych. W swojej długookresowej strategii uwzględnia zasady polityki zrównoważonego rozwoju gospodarczego, której kluczowymi elementami są: propagowanie postępu społecznego oraz prowadzenie działalności gospodarczej z poszanowaniem środowiska naturalnego. Prowadzenie działalności w odpowiedzialny i zrównoważony sposób możliwe jest dzięki uwzględnieniu aspektów społecznych oraz stosowaniu nowoczesnych technologii produkcji przyjaznych środowisku naturalnemu.

Polityka zrównoważonego rozwoju jest w drukarni Ellert realizowana poprzez:

- uwzględnianie i monitorowanie oddziaływania prowadzonej działalności na środowisko naturalne,
- stałe rozwijanie świadomości kierownictwa i pracowników w zakresie ochrony środowiska,
- zmniejszanie niekorzystnego oddziaływania na środowisko naturalne (odpowiednie zarządzanie procesami, monitorowanie i modernizacja sposobów produkcji opakowań z kartonu i tektury oraz stosowanie technologii i urządzeń przyjaznych środowisku naturalnemu),
- ochronę zasobów naturalnych (ograniczanie zużycia energii elektrycznej, racjonalną gospodarkę odpadami opartą na ciągłej analizie struktury powsta-

- jących odpadów oraz na segregacji odpadów, zużytych materiałów eksploatacyjnych, urządzeń i opakowań celem ich utylizacji lub przetworzenia),
- stałą kontrolę materiałów oraz procesów produkcyjnych,
 - popularyzowanie idei proekologicznych w czasie współpracy z podwykonawcami, dostawcami oraz innymi partnerami biznesowymi, zachęcanie do spełniania wymagań środowiskowych oraz związanych z bezpieczeństwem pracy (stosowanie kryteriów wyboru uwzględniających cele i założenia polityki zrównoważonego rozwoju),
 - zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju osobistego i zawodowego pracowników,
 - przestrzeganie praw pracowniczych,
 - dokładanie najwyższej staranności podczas tworzenia bezpiecznych stanowisk pracy,
 - przestrzeganie kodeksu etycznego oraz polityki równych szans,
 - aktywne uczestniczenie w wspieraniu lokalnych inicjatyw społecznych, w szczególności w aspekcie wspierania sportu i rekreacji.

Podsumowanie

Pojęcie zrównoważonego rozwoju oraz podejście do niego zmieniały się na przestrzeni wielu lat zarówno w polityce, przedsiębiorstwach, jak i w społeczeństwie. W najbliższych latach można spodziewać się dalszych zmian. Zmiany widać również bardzo wyraźnie w przedsiębiorstwach poligraficznych. Mimo iż polityka zrównoważonego rozwoju może być zupełnie inna w każdej drukarni, to najważniejsze jest, że również w poligrafii dostrzeżono rolę pozabiznesowej sfery działalności firmy. Przedsiębiorstwa dążą do kształtowania właściwych proporcji pomiędzy trzema kapitałami: ekonomicznym, ludzkim i środowiskowym. Osiągnięcia takiej równowagi nie jest możliwe bez uporządkowania wnętrza organizacji, a to z kolei prowadzi do poprawy warunków pracy pracowników. W efekcie następuje wzrost wydajności produkcji oraz poprawa jakości wytwarzanych produktów. Poprawa sytuacji wewnątrz firmy pozwala na zwiększenie aktywności zewnętrznej przedsiębiorstwa, z czego korzyści czerpie lokalna społeczność. Produkty firmy przyjaznej ludziom są częściej wybierane przez klientów, a to powoduje poprawę jej wyników finansowych. Na działalności przedsiębiorstwa zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju korzystają wszyscy.

Bibliografia

1. Błachowski K., Tyrowicz D., *Terminologia poligraficzna według normy ISO 12637-1*, „Poligrafika” 2006, nr 6, s. 66.
2. Brown L.R., Flavin Ch., French H., *Raport o stanie świata. U progu nowego tysiąclecia*, Warszawa 2000, s. 14.
3. Kozłowski S., *Ekorozwój. Wyzwanie XXI wieku*, Warszawa 2002, s. 21.
4. Lisiecka K., *Dylematy etyczne w biznesie zrównoważonego rozwoju*, „Problemy Jakości” 2010, nr 12, s. 6.
5. McElroy M.W., Van Engelen J.M.L., *Corporate Sustainability Management. The Art and Science of Managing Non-Financial Performance*, New York 2012, s. 8, 9.

6. Piontek B., *Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski*, Warszawa 2002.
7. Bagiński J. (red. nauk.), *Jakość w zrównoważonym rozwoju przedsiębiorstwa*, Warszawa 2012, s. 47–49.
8. *Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych*, 2000 r. Dostęp w Internecie: http://www.unic.un.org.pl/dokumenty/deklaracja_milenijna.doc.
9. *Deklaracja z Johannesburga w sprawie zrównoważonego rozwoju*, 2002 r.
10. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483, art. 5).
11. *Strategia Rozwoju Kraju 2007–2015*, Dostęp w Internecie: http://www.silesia.org.pl/upload/19_SRKRM_29list06.pdf.
12. *Trójstronna Deklaracja Zasad dotyczących Przedsiębiorstw Wielonarodowych i Polityki Społecznej*. Dostęp w Internecie: http://www.mop.pl/html/miedzynarodowe_standardy/deklaracja_trojstronna.html#p2.
13. *Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 stycznia 1995 r. w sprawie polityki zrównoważonego rozwoju*, (M. P. 1995, nr 4, poz. 47).
14. *United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992, AGENDA 21*. Dostęp w Internecie: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>.
15. *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, Dz. U. z 2003 r., nr 80, poz. 717.
16. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dział II, art. 3., pkt 50*, (Dz. U. 2001, nr 62, poz. 627).
17. *World Commission on Environment and Development. Our Common Future (Brundtland report)*, 1987. Dostęp w Internecie: <http://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm>.
18. *Wytyczne dotyczące biznesu i praw człowieka. Wdrażanie dokumentu ramowego Organizacji Narodów Zjednoczonych „Chronić, szanować i naprawiać”*. Dostęp w Internecie: http://pihrb.org/wp-content/uploads/2014/10/Wytyczne-ONZ-UNGPB-BHR-PL_web_PiHRB.pdf.
19. *Zobowiązania Polski wynikające z postanowień zawartych w Planie Działań Szczytu Ziemi w Johannesburgu. Program wdrażania*, 2003. Dostęp w Internecie: [http://orka.sejm.gov.pl/opinie4.nsf/nazwa/OSZ_20030807_d4/\\$file/OSZ_20030807_d4.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/opinie4.nsf/nazwa/OSZ_20030807_d4/$file/OSZ_20030807_d4.pdf).
20. Ellert, *Polityka zrównoważonego rozwoju*. Dostęp w Internecie: <http://www.ellert.pl/Polityka%20Zrownowazonego%20Rozwoju.pdf>.
21. Chesapeake, *Strategia zrównoważonego rozwoju*. Dostęp w Internecie: http://www.chesapeake.pl/o_nas/zrownowazony_rozwoj.
22. QuadGraphics, *Polityka środowiskowa*. Dostęp w Internecie: <http://www.quadgraphics.pl/>.
23. United Nations. Global Compact. Dostęp w Internecie: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission>.
20. United Nations. Global Compact. Dostęp w Internecie: <https://www.unglobalcompact.org>.

Abstract

Introduction to sustainable development in the graphic arts industry

The article analyses strategies of sustainable development in the graphic arts industry. There are many definitions of sustainable development, including this landmark one which first appeared in 1987: development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their

own needs. Sustainable development calls for a convergence between the three pillars of economic development, social equity and environmental protection. The best illustration is an equilateral triangle, divided for three triangles. Every triangle symbolizes one of pillars. If triangles are identical it means ideal proportions between the three pillars: economy, ethics and ecology. Graphic arts is a specific branch of industry. Printing industry requires special attention in view of the sustainable development because it covers three steps of production: prepress, press and postpress (very often performed in one printing house). The article analyses strategies of sustainable development in the graphic arts industry. There are many definitions of sustainable development, including this landmark one which first appeared in 1987: development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Sustainable development calls for a convergence between the three pillars of economic development, social equity and environmental protection. The best illustration is an equilateral triangle, divided for three triangles. Every triangle symbolizes one of pillars. If triangles are identical it means ideal proportions between the three pillars: economy, ethics and ecology. Graphic arts is a specific branch of industry. Printing industry requires special attention in view of the sustainable development because it covers three steps of production: prepress, press and postpress (very often performed in one printing house).